

LA BELUGA

Bulletin du Club Occitan de Noisy Le Grand - Marne La Vallée

Association n°W932003580 régie par la loi de 1901 - Siret n°79037061300016
30, Rue du Clos - 93 160 Noisy-Le-Grand - Tel : **06 75 80 56 17** cluboc.noisy@gmail.com
Directeur de la publication et rédaction : Patrice ROQUES
Mise en page : Evelyne Lagriffoul

Genièr de 2021

Bulletin N° 106

***Baste l'an novèl
valga mai que non pas lo vièlh
e que s'acabe la marrana !***

**BONA ANNADA
A TOTES E TOTES !**

Vocabulari : baste = pourvu que
valga = subj. de valer = valoir - la marrana = le marasme

**Unibertsala izateko sustraiekin
zintzoa izan behar duzu;**

**La única manera de ser universal
es ser fiel a tus raíces.**

**The only way to be universal
is to remain true to your roots.**

**Die einzige Art und Weise, universell zu
sein, ist deinen Wurzeln treu zu sein.**

**L'unico modo di essere universale
è essere fedele alle tue radici.**

**Lo sol biaies d'èstre universal,
aquò's èstre fisèl a tas rasigas.**

Kirmen Uribe (nascut en 1970) poèta basc

Vocabulari : lo biaies = la façon, la manière
una rasiga = une racine

Editorial

Los picaments de mans a las finèstras se son calats dempuèi longtemps, mas nos cal encara e totjorn mercejar los "sonhants" per aver ténér còp, fàcia a la Covid-19, malgrat las incoèrèncias e los vira-torns de las Autoritats politics e sanitàrias.

Trapats entre indecisions ministerialas e iniciativas localas de còps riscosas, los abitants – o indigènes ? - dels "territòris" an seguit, estabosits, las directives davaladas del Centre de la telaranha administrativa jacobina.

Se l'Estat deu assegurar la disponibilitat dels suènhs e ara dels vaccins per totes/es, fòrça monde començan de se demandar se poiriá pas daissar a d'autres nivèls administratius l'organizacion concrèta de la lucha contra la pandemia que ne patís l'ensem del país.

Se pòdon pas destriar los problèmas. Santat, continnitat dels Servicis Publics, aprovesiment alimentari... tot aquò va amassa e pausa questions especificas a cada nivèl territorial. Se poiriá pas pensar, dins las situacions grèvas coma l'actuala, a daissar cada region adaptar las causidas de l'Estat Central, en daissar las/los elegits/das e responsablas/es local.a.s senadas/ts decidir las mesuras necitas al pus prèp de las populacions, dins lo respèch de l'interés comun ?

Las eleccions regionalas e departamentalas venentas seràn l'escasença de pausar la question, e de traire leiçons positivas e consensualas de la victòria contra lo Virús que ganharem amassa.

Patrici Roques (*dialècte occitan lengadocian*)

Vocabulari : picar de las mans = applaudir
se calar = se taire - mercejar = remercièr
un vira-torn = une volte-face - trapar = coïncider (fig.)
riscós = hasardeux - seguir = suivre
estabosit = stupéfait - la telaranha = la toile (d'araignée)
patir = souffrir - destriar = distinguer, séparer
l'aprovesiment = l'approvisionnement - amassa = ensemble
cada = chaque - la causida = le choix - senat = sensé
necite = nécessaire - lo respèch = le respect
l'escasença = l'occasion - traire = tirer

AGENDA del Club occitan

Las amassadas se fan *dos dijòus per mes*
de **19 oras** fins a **22 oras**.

sala George Sand, alèia George Sand,
93160 NOISY-LE-GRAND

RER linha A 4 direccion Marne-la-Vallée
a 200 mètres de l'estacion RER "NOISY-Champs"

(*cap d'activitat a la MPT del Champy*
pendent las vacanças escolars de l'Iscla-de-França
e *los confinaments*)

Vocabulari : l'amassada = l'assemblée - dijòus = jeudi
un mes = un mois - cap de = pas de

Somari : p.1 : Editorial –

p.2 : Agenda – Somari

Antologia permanenta 1 : Marcel Rémy *Melhora annada*

p.3-4 : Reviradas de Baudelaire per Gui Matieu

p.4-5-6-7 : Liliana Zand : 2 reviradas de Paul Arène

p.8 : M-H Cabrol : *La punicion* / Las Minutinas

p.9 : Del costat de las associacions amigas - Quauques cors
dins la Talvera parisenca - Bulletin d'adesion al Club

Occitan – Parucion : *La Crab'estela* sus la bodega

p.10 : Antologia permanenta : de Bernat Manciet *Sonet*

p.10 - 11 : Concors de poèsia de l'Enclava dei Papas
e Concors de poèsia del Jansemin d'Argent

Ajudatz las librariás occitanas

p.12 : Publicitats

ANTOLOGIA PERMANENTA (1)

Dins las annadas aspras de l'Ocupacion, **Marcel Rémy** porgiguèt una crida d'optimisme e de volontat.

Nos farà encara besonh en 2021 !

Meyoure annade

Dins las villas et lous cantous,
Bourganeu, Boussa, Aubussou,
Bredjie, Soutrane et Bariassou,
Dins Creuse e France redressade,
Ne voudriant meyoure annade.

N'espèrant las bounas sazous
Et l'obrissur de las prezous,
Par que la rebière endeüllade
Retrouve, avec ine chanson,
Sous gâs dins la meyoure annade.

Ne sarrant las mos à pognade,
Au pa, au grand-pa, aux garçous
Et ne collant in grand bizou
Seur la Creusoise bian galbade.

Par la bargère et sous moutous,
Par Joséphine et son betou,
En fasant souna l'embrassade,
Ne vous credant : meyoure annade !

Marcel Rémy,
Patoiseries de la Soutrane 1944.
Dialècte marchés (La Sostrana, Cruèsa)

Melhora annada !

Dins las vilas e los cantóns,
Borguet-Nau, Bossac, Aubussón
Brejia, Sostrana e Bariassón
Dins Crusa e França redressada,
Ne vodriam melhora annada.

N'esperam las bonas sasóns,
E l'obrissura de las presóns,
Par que la rebiera endolhada,
Retrova emb ina chançon,
Sos gars dins la melhora annada.

Ne sarram las máns a ponhada,
Au pàir, au grand-pàir, aus garçons,
E ne colam in grand bisón,
Sus la Crusoesa bian galbada.

Par la bargèra e sos motóns,
Par Josefina e son bestaú,
En fasam sonar l'embrassada,
Ne vos credam : Melhora annada !

Texte de senhér Marcel Rémy.
Patoèsarias de La Sostrana
Societat Crusoèsa d'Edicions. Gueret - 1944.

Adaptacion en grafia "classica"
de Daniel Vilhargas / Viargues

Vocabulari : porgiguèt = pret de porgir = offrir
La Sostrana = La Souterraine - galbada = de belle allure
rebiera = plaine, ou rive, espace plat en bordure de rivièra

Aqueste numerò de **La Beluga** autreja una part granda a la revirada del francés a l'occitan
d'òbras celèbras o mens conegudas

Gui Matieu nos prepausa reviradas en occitan provençal
de poèmas de Baudelaire traches
del *Languì de París* e del *Mau en flor*

Enebriatz vos

Vos fau, de lònga, èstre èbri. Tot es aquí : i a ges
d'autra question. Se volètz pas sentir lo fais horrible dau
temps que vos embriga leis esquinas e vos clina vèrs
tèrra, vos fau sensa relambi enebriar.

Mai de qué ? De vin, de poesia o de vertut, coma vos
agrada.

Mai enebriatz vos.

E se quauquei fes, sus lei grasas d'un palais, sus l'èrba
vèrda d'un valat, dins la solesa mornarosa de vòstra
cambra, vos revelhatz, l'enebriadura ja demenida o
dispareiguda, demandatz au vent, a l'èrsa, a l'estèla, a
l'aucèu, au relòtge, a tot çò que gemica, a tot çò que
rotla, a tot çò que canta, a tot çò que parla, demandatz
l'ora qu'es ; e lo vent, l'èrsa, l'estèla, l'aucèu, lo relòtge
vos responderàn : « Es l'ora de s'enebriar ! Per èstre pas
leis esclaus martirizats dau Temps, enebriatz vos,
enebriatz vos de lònga ! De vin, de poesia o de vertut,
coma vos agrada. »

Enivrez-vous poèma trach de

Lo Languì de París/ Le Spleen de París

Lei fenèstras

Cu, de defòra, regarda per una fenèstra duberta, li vèi
jamai tant de causas coma aquèu que regarda una
fenèstra sarrada. Li a ren de mai fons, de mai
misteriós, de mai fecond, de mai tenebrós, de mai
esbleugissent qu'una fenèstra qu'una candèla esclara.
Aquò que se pòu veire au solèu es jamai tant
interessant coma çò que se passa darrier una vitra.
Dins aquest trauc negre e luminós la vida viu, la vida
pantaia, la vida patís.

En delai deis ersas dei teulissas, vese una frema pron
vièlha, que comença d'aguer de rugas, paura, de lònga
clínada sus quauquaren, e que sòrt jamai. Amé sa cara,
son vestiment, son gest, amé quasiment ren, refaguèr
l'istòria d'aquela frema, o puslèu sa legenda, e
quauquei fes me la cònte solet, en plorant.

Fuguèsse estat un òme vièlh, auriáu refach la sieuna
tot parier.

E me mete au liech, fièr d'aguer viscut e patit dins
d'autrei que ieu.

M'anatz dire, benlèu : « Siás ben segur qu'aquela
legenda siáque veraia ? » De qué m'enchau çò que pòu
èstre la realitat en fòra de ieu, se m'a ajudat a viure, a
sentir que siáu e çò que siáu ?

Les fenêtres, poèma trach de

Lo Languì de París/Le Spleen de París

Leis avugles

Mon anma, gaita lei, vèi coma son afrós !
Semblan de manequins, mai o mens ridicules ;
Estranis, terribles, coma de somnambules ;
Mandant, res saup monte, sei glòbes tenebrós.

Seis uelhs que la clartat divina n'es partida
Coma se regardavan alin, rèstan levats
Au cèu ; e lei vesèm jamai vèrs lei pavats
Clinar en pantaiant sa tèsta apesantida.

Travèrsan coma aquò lo negre illimitat,
Fraires de l'etèrne silenci. Ò ciutat !
Dau temps qu'a nòstre entorn cantas, rises e buglas,

En busca de plaser fins a l'atrocitat,
Vèi me que me tirasse ! e mai qu'elei espantat,
Dise : Que cercan au cèu, totei 'quelei avugles ?

Les aveugles, poèma trach de

Tableaux parisiens XCII

Lo mau en flors/Les Fleurs du Mal

Lo barrichèu de l'òdi

L'Òdi es lo barrichèu dei palei Danaïdas ;
La Venjanca esperduda dei braç roges e fòrts
A bèu precipitar dins sei tenèbras voidas
De plens ferrats de sang e lagremas de mòrts,

Lo Demon fai de traucs secrets au fons d'abismes
Que i'anirían mila ans de susors e d'esfòrc,
Emai sachèsse encar' ranimar sei victimas
E per lei destrénher ressucitar sei còrs,

L'Òdi es un ibronhàs au fons d'una tavèrna
M-onte li donan set leis odors d'aigardent
Que la multiplican coma l'idra de Lerna.

Mai conèis son venceire aquèu que beu content,
E de l'Òdi sabèm l'òrra fin de la faulta
Que pas jamai se pòu endormir sos la taula.

Le tonneau de la haine, poèma trach de

Spleen et Idéal LXXIII

Lo balcon

Maire dei sovenirs, mestressa dei mestressas,
Tu, totei mei plasers ! Tu totei mei devers !
Te podràs rapelar la beutat dei careças,
La doçor dau fogau e lo chale dei sers,
Maire dei sovenirs, mestressa dei mestressas.

Lei sèrs iluminats per l'ardor dau carbon,
E lei sèrs au balcon, velats de vapors ròsas,
Que ton sen m'èra doç ! Que ton còr m'èra bon !
Nos digueriam sovent d'imperissablei causas
Lei sèrs iluminats per l'ardor dau carbon.

Que lei solèus son bèus dins lei caudei seradas !
 Que l'espaci es profond ! Que lo còr es poissant !
 En me clinant vers tu, reina deis adoradas,
 Me cresiáu respirar lo parfum de ton sang.
 Que lei solèus son bèus dins lei caudei seradas !

La nuech s'espessissia, semblava un muralhon,
 E meis uelhs dins lo sorn percebián tei prunèlas,
 E beviáu ton alen, ò doçor, ò poison,
 E tei pes s'endormián dins mei mans fraternalas.
 La nuech s'espessissia, semblava un muralhon.

Sabe l'art d'evocar lei minutas urosas,
 Revire mon passat ben entre tei genolhs.
 En de qué bon cercar tei beutats langorosas
 Autra part qu'en ta carn e qu'en ton còr tant doç ?
 Sabe l'art d'evocar lei minutas urosas.

Lei juraments, perfums, e potons infinits
 Revendràn ti d'un trauc qu'ie van pas nòstre sondas
 Coma escalan au cèu lei solèus rajoinits
 S'un còp se son lavats au fons dei mars profundas ?
 Ò juraments, perfums, e potons infinits !

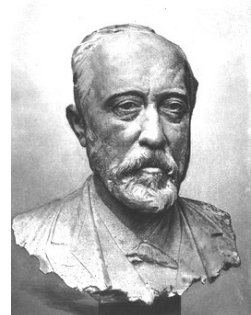
Le balcon, poèma trach de
Spleen et Idéal XXXVI

Charles Baudelaire (1821-1867)
 per Nadar

Per son master 1 d'occitan a l'Universitat Pau Valèri de Montpelhièr,
Liliana Zand a estudiat tèxtes de **Paul Arène (1843-1896)** e s'es
 interessada a son biais de veire las femnas e lor condicion dins la societat del
 temps. Lo tèma del memòri del master èra : " la Percepcion de las Femnas e
 lo non-conformisme en çò de Paul Arène ".

Aicí, una novèla, extracha de ***Au bon soleil* (1880)** revirada del francés a
 l'occitan lengadocian per Liliana.

Paul Arène per Antoine-Jean Injalbert

Interior Borgés

— E dire que lo plorèri, aquel car marit, lo tieu sacamand d'oncle, plorat coma una
 Magdalena, encara qu'en quaranta-cinq ans de maridatge m'aja pas ges balhat, es
 justícia de li rendre, un quart d'ora de satisfacion.

Mas vaquí ! Las femnas son atal fachas, aiman lo que lo cònse lor a dich d'aimar, e
 tan pièg se tombatz mal, tan pièg se, aguent pantaissat al bèl Amadís, rescontratz lo
 rei Eròdes o Barba-Blava.

Lo cal servir çaquela. Plan mai, vos escrimatz de lo coconar. Demòratz l'ivèrn a
 l'ostal, amb la companhiá dels gats e del vent, pendent que monsenh çaça, e li
 bròcatz, bròqui, bròca, de mitenas e de basses de lana duscas a çò que torne
 raportant, non pas la coa d'una lèbre, mas un molon de tèrra sus las bòtas, de
 carretadas de tèrra que, per quinze jorns a de reng, a cada còp, meton l'escalièr en
 perdicion. Aürosa encara quand torna pas menar, per los far assetar tot embosats a
 ma taula, dos o tres braconièrs de son espècia : lo director de las pòstas, l'entre-
 paisaire dels tabats, lo nòtari, los quals, tot en bevent del melhor, contan de pilòts de
 messorgas e sentisson la pipa e lo can banhat.

Vocabulari :

un sacamand = un scélérat
 balhar = donner
 lo cònse = le maire
 pantaissar = rêver

brocar = tricoter
 embosar = crotter
 un pilòt = un tas
 una messorga = un mensonge

Tala es la vida coma los òmes nos fan. T'aconselhi de maridar, Émérantine ! E quand son mòrts, los ploram. Perdonariam encara se nos plorián, eles tanben, un pauqueton, a l'escasença. Mas basta ! Coneisses lo provèrbi : « Femna defuntada, capèl nòu ! »

saquejar = secouer (les épaules)
lo gelibre = le givre
velar = voiler

Lai-dessús, per tornar alenar, aquesta brava mamà Tréphume quitèt la brocada, relevèt las lunetas, contemplèt qualques momentons, amb de saquejals d'espaldas discrèts, lo retrach, ornament de la chiminièra, representant un òme gròs e redond, Monsenh Tréphume en costume de caça. Puèi, mentre qu'Émérantine, entre las malhas, seguissiá de l'agach per las veirinas qu'un demai de gelibre velava, l'anar tornar dels passejaires del costat de la plaça granda ont, en aquela sason lo solelh pica, sens se preocupar d'èstre escotada, o non, tota a l'ebrietat de parlar, Dòna Tréphume tornèt prene sa filipica.

— Se pòt vantar d'aver estat plorat, aqueste bèl, aqueste placent Monsenh Tréphume que persistiguères totjorn de defendre malgrat sos defaults e sos tòrts, plorat, cèrtas, al-delai de son meriti ! E rogiSSI encara, òc, Émérantine, rogiSSI quand pensi que la que lo plorèt, aquò es ieu, ieu ! Dòna Tréphume.

un grifol = une fontaine
un gaug = une joie

Te remembras, Émérantine, mon long viatge, tres ans fa ? Aviái volgut tornar veire la vila ont, pichoneta aviái viscuda, las glèisas e los palais, son jardin e las alèas talhadas, comols de grifols e d'estatuas.

Es un gaug que me prometiái dempuèi longtemps e que foguèsse estat complèt se Monsenh Tréphume aviái consentit de m'acompanhar, coma aviam convengut.

A ! Ben òc ! Al darrièr moment, son egoïsme repren lo dessús : « Partís totjorn, polideta, partís en primièr. Aquel diable de procès me reten aquí. Tanlèu que los afars o permetràn t'anarai rejónher. » Los coneissiái sos afars, lo coneissiái son procès. En fait de procès, s'agissiái mai que mai, per el, del passatge propdan de las becasas.

propdan = prochain
una becada = une bécasse
lipet = gourmand
l'edat = l'âge
còrsec = qui a le cœur sec

Marrit caçaire e fin lipet, Monsenh Tréphume coneis un mejan de tuar, a còp solid, aquestes aucèls aissables de long bec en cargant lo fusilh de pèças blancas. E aquò es per èstre, aquí, present, quand las becasas passarián, que m'expediá a la meuna edat, abandonada suls camins grands, amb mas lunetas e las frisetas a l'anglesa.

Tanlèu arribada, lo languiment me prenguèt. Cal que las femnas sián bèstias bravas ! Òc, m'anujavi de lo sentir luènh, aqueste còrsec, tant aimable, tan galant antan, e qu'ara, a ieu, preferissiái las becasas.

Soscavi : se tapa plan ? A caud ? Puèi, lo cervèl se metiá de mòdre, e me figuravi d'accidents : que Tréphume rebordelava del tresen per èstre dintrat sens lum ; que recebiái, coma aquò li arribèt ja, una carga de plomb, a el non destinada ; o ben encara, que se'n anant a la nòstra vinha, e aprofèchant de çò qu'èri pas lai, per voler menar, el meteís, nòstra èga Coleta que l'abocava.

molre = moudre
rebordelar = dégringoler
una èga = une jument
abocar = renverser
amagar = cacher
grèu = grave
clucar = fermer
lo pitre = la poitrine

Alara, jutja de mas angoissas quand, un bèl matin, recebèri una letra m'anonciant que gardava la cambra retengut per un caud e freg. Un caud e freg ! Mas aquò se pòt èstre mortal, un caud e freg, subretot mal sonhat ! Puèi, èra plan un caud e freg ? M'amagavan pas quicòm de mai grèu ? Dormiguèri pas gaire de la nuèch e aguèssi tanben mai fach de pas dormir brica, que aguent capitat de clucar los uèlhs, apercebèri mon Tréphume en sòmi, palle dins son lièch, entre quatre ciris, lo crucific sul pitre e la branca de bois als pès. Me semblèt tanben qu'una votz disiá : « pendent que Dòna Tréphume cor per se distraire, lo paure Monsenh Tréphume es mòrt. »

A ! Aguèssi lèu fach de me'n tornar.

E, sens m'anonciar, sens escriure, me vaquí rotlant tornamai, soleta, dins lo compartiment de las damas solas, soleta amb los meunes pressentiments, las meunas idèas negras.

I a pas jamai fòrça mond en primièra, subretot que viatjavi en primièra, en aquestas linhetas de montanha. Aquel còp, levat lo menaire del tren, i aviá pas degun brica.

E de tunèls, e de trencadas ! E de barrancs tot blancs de nèu ! E d'avets, sus las montanhas, rengats coma de regiments ! E de torrents, e de cascadas, e de ponts de far fremesir ! Tot aquò m'importava pauc. Ailàs ! Soscavi pas qu'a Tréphume, al paure Tréphume. D'unes còps, me tornava un pauc d'esperança. Mas, mai nos sarràvem, e mai aquesta esperança demesissiá.

un barranc = un ravin
un avet = un sapin
demesir = diminuer

A l'abans-darrièra estacion, apercebèri lo farmacian de la Carrièra Granda que s'aprestava d'embarcar. M'anavi lo sonar, mas me retenguèri. « Baste que monte pas amb ieu en primièra ! »

Auriái volgut saber, e al meteis temps, aviái paur d'aprene : « Te l'aprendràn pro lèu, e tròp lèu, la trista novèla. » Mas lo farmacian anèt en las segondas, e foguèri contenta de saber que demorariái ducas la fin sens companhiá e que, de mai, fariá quasi nuèch a l'arribada del tren. « Al mens, te podràs gaudir tot drech e escapar a las condolenças. »

Cossí aguèri l'idèa, esquivant l'agachon, de passar incognitò, pel cabinet del comissari ? Çò certan, es que passèri.

se gaudir = s'esquiver
l'agachon = le guichet

Me veses ara, Émérantine ? Me veses ? Tot lo long de la passejada, rasant las parets, cercant l'ombra dels arbres ? Voliái, de crença dels rescontres, me'n anar pels quartièrs basses e seguir la carrièra de las Missions, la Traversa e las merçariás.

Carrièra de las Missions, recebèri un còp : pas res que d'i pensar ne tremoli encara ! Figura-te que dins lor sala de Santa-Cecila, los musicians repetissián. Ausissiái la votz de Monsenh Mistre, lo cap : « Atencion Monsénhers, partissèm en levant : una, duas, tres... » E los musicians partiguèron en levant. E devina çò que jogavan : jogavan una marcha funèbra ! Alara, dobtèri pas mai. Me remembèri subtant que Tréphume èra musician onorari : « Lo rebondràn deman, repeton per el ; aquò es la marcha funèbra qu'acompanharà Tréphume al cementèri ! » Alara una granda dolor me prenguèt en saunejant qu'èra mòrt, plan mòrt, qu'aviam viscut cinquanta annadas ensèm e que li aviái pas clucats los uèlhs.

rebondre = ensevelir
saunejar = rêver

Coneisses, Émérantine, lo balet de Monsenh Trabuc e sa rampa en pèiras lusentas ont los dròllets fan de lisoletas ? E ben ! Es aquí que m'assetèri, coma una paura, me sentent las cambas mancar. Ploravi tant, ploravi tan fòrt que la pèira n'èra banhada. E ieu, qu'a causa de mon edat, m'imaginavi aver los uèlhs secs ! Puèi, quand las meunas lagremas s'arrestavan, l'aire i tornava, un aire de vos gelar las mesolhas amb sos pichons ròdaments de tambor, e me caliá plorar encara. Enfin, la musica se calèt e partiguèri per pas èstre reconeguda, que ja los musicians se'n anavan.

Arribada al nòstre ostal, vesi la pòrta barrada e del lum a las cortinas. Ailàs ! Sospirèri, lo velhan. E m'imaginavi mon sòmi : los quatre ciris, l'aiga benesida, Monsenh Tréphume sul lièch.

lo balet = le perron
una lisoleta = une glissade
la mesolha = la moëlle
un ròdament = un roulement
se calar = se taire
la cortina = le rideau

Tusti, mas tan doçament, coma se aguèssi crench que m'ausiguèsson. Tusti encara : lo can japa, qualqu'un davala, e me precipiti, samucant que mai... dins los braces de Monsenh Tréphume, tot roge, la toalha al còl : « Idèia famosa d'arribar atal de ressabuda. Èrem, precisament, amb lo nòtari e l'entrepausaire, a acabar un plat de becadas. »

Manjava de becadas, òc, de becadas ! Pendant que lo ploravi a negra nuèch, assetada sus la pèira escotant, non pas sa marcha funèbra a el, mas la marcha funèbra repetida per rendre las darrièras onors a un capitani vièlh, mòrt la velha passada.

En tot cas, que Monsenh Tréphume se fise pas lai-dessús, o li disiái ièr encara : « Ara pòs partir quand lo còr te'n dirà, te plorèri un còp per totes. »

tustar = frapper
crench = craint
ausir = entendre
samucar = sangloter
de ressabuda = à l'improviste

Dòna Tréphume s'èra calada. S'ausiguèt un bruch de pas, un esquilon de can, los esclats d'una vosassa gaujosa. — Chut ! faguèt la brava Dòna Tréphume, vaquí nòstre tiran que se'n torna. Deu èstre engrepi lo paure òme ! Aproxha del fuòc sas pantoflas. Ieu, davalí far un torn dins la cosina per velhar de çò que son bolhon siá caud. »

un esquilon = une clochette
una vosassa = une grosse voix
engrepi = engourdir

Paul Arène : *Lo potz de las Sarrasinas*, extrach del quasernet de viatge *Vingt Jours en Tunisie* (1884).

Es la version resumida de la legenda.

Paul Arène participèt a la redaccion de las *Lettres de Mon Moulin* amb Alphonse Daudet.

D'en primièr, cadun sabíá qu'ailabàs, las Provençalas èran pas de plànher : plan sonhadas, plan noiridas, perfumadas a l'esséncia de ròsa, e cargadas de colanas d'aur, sovent las nomenavan sultanats. Tot aquò, coma podèm pensar, flatava l'amor-pròpri de las familhas. Sens comptar que de quora en quora, quand una escasença se presentava, escrivián de polidas letras amb d'argent turc al dedins per assolar parents o marits en lor permetent de viure borgés. Se compravan alara d'olivetas e de vinhas. Una filha raubada, pro polida, aquò èra quasi la fortuna.

Vocabulari : un potz = un puits
cadun = chacun
sabíá = imp. de *saber*, *saupre* = savoir
ailabàs = ailaval = là-bas
plànher = plaindre
una colana = un tour-de-cou (collier)
de quora en quora = de temps en temps
una escasença = une occasion
assolar = consoler
comprar = crompar = acheter
raubar = voler, (ici : enlever) - pro = assez

Foguèt alara una fièira vertadièra. Volètz de gojatas ? Ne vaquí de gojatas ! Ne veníá d'un pauc de pertot, la dorga al braç, amb lo pretèxe de quèrre d'aiga. Ne veníá de la plana e de la montanha : d'en Arle amb lo riban flotejant qu'està tan plan contra las gautas brunas ; de Niça amb lo capelet plat parièr coma un campairòl blanc ; e d'Avinhonencas cofadas de la catalana, e de Marselhasas que totjorn rison, lo front enquadrat de frisons negres jol bonet en cauquilha. Avían pas pus pro de barcas los Turcs ! Los Turcs ne'n avían lor sadol.

una gojata = une jeune fille
una dorga = une cruche
quèrre = quérir, chercher
la gauta = la joue
un campairòl = un champignon
sadol = sôul

Çò meteís, per las domaisèlas sens dòt, las veusas que renoncian pas, e las mainatgièras mal apariadas. En aquesta epòca benastruga, coneissián, per aquí, nimai femnas desseparadas, nimai tanturlas. Lo mond vivián dins lo contentament e la concòrdia. Pas besonh d'ussièrs, de jutges de patz o de nòtaris ! Aquestes brigands onèsts de Turcs èran estats cargats d'arranjar lo tot.

Çò-meteís = de même
una veusa = une veuve
apariar = assortir
benastruc = chanceux
ni mai = ni non plus
una tanturla = une vieille fille

Un jorn, — èran pas venguts dempuèi longtemps, — un jorn, sul blau de la mar, distinguèrem de velas blancas : los Turcs ! Aquò deu èstre los Turcs ? Grand rambalh amont. Las mai lèstas sautan sus la dorga e rebordelan del costat del potz. È èran plan los Turcs, en efieit. Solament, per aqueste còp, los Turcs veníán pas quèrre de femnas. Al contrari ! I aviá en cò d'eles un tròp-plen, e l'idèa lor èra butada de nos tornar d'un còp totas las vièlhas, las qu'avián raubadas vint ans, trenta ans de per abans. Vesètz d'aquí lo present ?

un rambalh = un désordre, une agitation
rebordelar = dégringoler (ici, se précipiter)
en cò de = chez
butar = pousser (ici : venue)

Revirada per Liliana Zand del francés a l'occitan lengadocian

La punicion

— Avança. Vèni aici.

La Regenta demòra immobila, quilhada sus son empont. Retenèm nòstra alenada. Esperam.

Del fons de la sala, l'interpelada avança dapasset. Tota grisa. Gonèla, camisa, pul gris. Tremoli. La Mèstra es coneguda per la rudesca de sos castigaments. Son unifòrme negre me tetaniza. Vissada sus ma cadiera, agachi pas la dròlla que camina lo long de l'alèa. Pul, camisa, gonèla gris. Una mirgueta. Camina, decidida, los uèlhs fixats dins los uèlhs de la Mèstra, al delà de nosautras. Ai l'esquina dreita, las mans sul burèu. An l'esquina dreita, las mans suls burèus vint-e-cinq escolanas. A l'atenda. Crènhon lo tron. Sus l'empont, l'Autoritat, segura de son equitat, espèra.

L'enfant avança. Grisa la gonèla, grisa la camisa, gris lo pul. Decidida. Autiva. Patissi de sos vestits grises. L'arborà cranament, aquel gris, aquela tela solida que tanben abilha doas autras dròlletas. Me lifa en passant, sentissi son amaresa. La remiri. E se me levavi ? Se l'acompanhavi ? Avançariái, ieu tanben, drapada dins la meteissa fiertat. Mos vestits son clars, plan colorats. Demòri a ma plaça. Las mans sul burèu, l'esquina plan dreita. La mirgueta avança, passa ma rengada, se quilha cara a la Mèstra.

Lentament, la Mèstra sosleva la gonèla. L'esquina plan dreita, las mans sul burèu, immobilizadas, vesèm de bragas de paura, un pauc tròp bèlas. La Mèstra sosleva la gonèla lentament, agafa sa longa règlà plata, l'aplica violentament sus las patèrlas de l'insomesa. Clacament. Un tust.

— Torna a ta plaça.

L'enfant obesis, los uèlhs secs, durs. Me crosa. Durs, secs, sos uèlhs. La fixi intensament. Las mans sul burèu, l'esquina plegada. Ba sabi. Pòrta l'uniforme gris, coma doas autras mirguetas dins la classa. An pas de Mamà per las defendre. Pòrtan lo gris de las orfanèlas.

Marie-Hélène Cabrol

Vocabulari :

quilhar = dresser
alenar = respirer
dapasset = tout doucement
una gonèla = une jupe (longue)
castigar = punir
agachar = agaitar = regarder
una mirga = une souris
lo tron = le tonnerre
segur = assuré

altiu = altier
lifar = frôler
l'amaresa = l'amertume
remirar = admirer
l'esquina = le dos

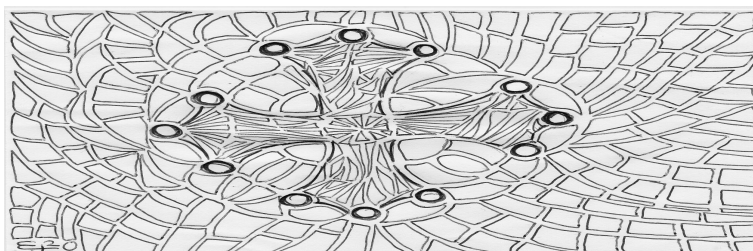
una braga = une culotte
la patèrla = la fesse
un tust = un coup
plegar = plier
un orfanèl = un orphelin

La Marià nasquèt dins Aude, son país de cipressièrs e de vinha ont renha lo vent. Pendent d'annadas, faguèt de teatre amb Les Bouffons du Midi de Carcassona e participèt a la revista Bouffonneries, dedicada al teatre. Tanben apassionada per las mariòtas creèt d'espectacles que foguèron jogats dins un fum d'escòlas d'Aude e de Tarn. Amb lo J-Marc Leclercq, creèt lo Teatre del Platanièr, teatre musical occitan en occitan. Dempuèi lo confinament, torna escriure de novèlas : Novèlas d'Aude, de Tarn, de Garona Nauta, publicadas dins las Minutinas, siti de novèlas en lenga nòstra.

Entre-senhas : mhcabrol@yahoo.fr

Siti Minutinas : <https://www.minutinas.org>

Del costat de las associacions amigas

Conferéncia propausada
pels *Amics de la Lenga d'Òc*
ambe *Los Miègjournals de Cèus*
e *La Velhada d'Auvernha* :

Presentacion del metòd d'aprendissatge
de Gerard Ligozat :
"A nòstre biais, aprendre l'occitan Vivaro-Aupenc"

Lo dissabte 06 de febrèr 2021, a 14h15
Lòc : sala de l'estanci primièr del cinemà *Le Trianon*
3 bis carrièra Marguerite Renaudin
92330 Cèus / Sceaux

Per acabar la vesprada, se festejaràn los Reis ambe las
còcas tradicionalas dels païses d'Òc.

Vocabulari : miègjornal = mèridional
lo biais = la façon - l'estanci = l'étagè
la vesprada = l'après-midi - la còca = le gâteau

Quand i a pas de confinament

Los Cors d'occitan a París – Ciutat

APER'ÒC

se debanan **cada dimars**, de 19 a 21 oras, a l'Espace
Maurici Solignac, local de la Federacion Nacionala de
las Amicalas Avaironesas (FNAA)

44 carrièra Gabriel Lamé 75012 París
m^ò Cour Saint Emilion

Per prene contacte : www.occitanparis.com
maile : lucanni@wanadoo.fr e liliane.zand@sfr.fr

Vocabulari : dimars = mardi

Cors de lenga d'òc a Vauréal :

Passarèla de las Lengas e de las Culturas

Dempuèi 2010, favoriza, dins un èime de fraternitat,
la coneissença de las lengas e culturas del monde, las
“regionalas” compresas.

Per l'occitan, corses e activitats culturalas cada
diluns (part vacanças escolaras) de 19 h a 21 h 30.

Contacte : Joan Massip, 25 carrièra Amédée de Caix
de Saint Aymour 95490 Vauréal

jeanmassip@hotmail.fr Site : <http://pdic95.free.fr>
Maile : passerelle95@gmail.com Tel : 06 07 88 57 21

Vocabulari : l'èime = l'esprit
diluns = lundi - part = sauf

Un còp per trimèstre (a quicòm prèp)
recebètz per la Tela nòstre bulletin **La Beluga**.
Mercés de tot còr per vòstre interès
e vòstras remarques.

Se volètz recebre pas pus nòstre bulletin,
basta nos o dire a l'adreça cluboc.noisy@gmail.com

Vocabulari : a quicòm prèp = à peu près
la Tela = la Toile, Internet - basta = il suffit de

ADESION al Club Occitan per 2021

L'escotisson es de 10€ per una persona e 15€ per un coble.
Cal mandar lo chèc al clavaire : Joan-Maria Bou
20 rue de Conflans - 94220 Charenton-le-Pont
amb

nom :
pichon nom :
adreça :
.....
adreça maile :

Parucion : **LA CRAB'ESTELA**

Cossí nasquèt la bodega ? Sòfia Jacques-Serano conta
cossí aquò se passèt un còp èra...

Cossí una craba venguèt un instrument de musica, qun
ròtle joguèron dins l'istòria una fada-mitona, lo pichon
Tiston e l'ors Pèdescauc ?

La Crab'estela : un libre de 16 paginas, illustrat per
Pascala Thérion que pren plaça dins la colleccion
Farfadet (n° 43) de l'IEO-Aude.

En mai de legir lo libre, podètz escotar l'istòria dita
per Sòfia Jacques-Serano e Isabèla François, amb las
musicas de la Sòfia, dins un enregistrament d'Ives St-
Germain :

- en podcast mercé a *RCF-Pays d'Aude* e sa cronica
occitana *Als 4 Vents* : <https://rcf.fr/vie-quotidienne/>
un-conte-de-sophie-jacques-autour-de-la-boudegue
- en vos procurant lo CD de l'enregistrament

Lo libre :
5 € (+ 2 € de mandadís) ;
lo libre e lo CD :
8 € (+ 2 € de mandadís).

De comandar a :
IEO-Aude BP 51042
11860-Carcassona Cedex

ANTOLOGIA PERMANENTA (2)

Sonet de Bernat Manciet

L'An en bèth dròmer s'vira cap a sa cahorna
d'estrem e que paréishetz esperits
enquèra e vos Jovents vos Esmerits
dont la halhèira au ser tremblant me torna

se me didètz que mon jorn se desjorna
de consolà'm atau mercejats siitz
mès de nava socada hrairs blasits
que me parla benlèu vòsta lutz sorna

se devaratz dens lo vòste saunei
prabar jo vau dens la lutz deu lanèir
pausa arrajanta com un horn de gasa

se me volètz atau haut con.hintar
de ma cadènça ò vosautis entà
l'emberir mèi'slissatz cap a soa casa

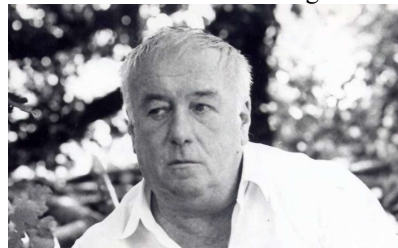
Sonets poèma XXIII Edicions Jorn (1996)
Bernat Manciet (1923-2005)
Dialècte occitan gascon (landès)

Vocabulari : lo dròmer = le sommeil
cap a = vers - la cahorna = la caverne
l'estrem = l'extrémité - esmerit = joyeux
la halhèira = la flambée - tornar = ramener

dider = dire - desjornar = s'en aller
atau = atal = ainsi - siitz = soyez
la socada = la cépée - un hrair = un frère - blasit = pâle
sorne = sombre

devarar = devalar = descendre - lo saunei = le songe
prabar = croître - lo lanèir = la lande
arrajar = rajar = rayonner - un horn de gasa = une charbonnière

con.hintar = apaiser
la cadènça = la chute - entà = pour
emberir = embelir = embellir - eslissar = glisser

Bernat Manciet

Grand Prèmi de Poèsia de l'Enclava dei Papas Annada 2021

Bailejat per lo Club Arts e Rencontres de Vaurias
Sota la presidència d'onor de Monsur lo Conse e dau
Consèu Despartimentau

Reglament

Article 1 : Lo concors es dubert dau 1er de genièr au
15 de març de 2021 tant a totei lei poètas de lenga
francèsa o provençala, adultes e escolans (tre 8 ans).

Per lo Provençau son acceptadas la grafia mistralenca e
la grafia occitana.

Article 2 : Lei poèmas devon estre mandats en 3
exemplaris, sus una fuelha A4, dactilografiats e pas
signats.

Article 3 : De pas recomandar lei mandadís.

Cade poèma portarà, en aut e a senèstra, doas letras
seguidas de tres chifras, e a drecha, l'indicacion de la
seccion (classic, sonet, neo-classic, liure, novèla).

Aqueleis indicacions seràn reproduidas sus una
envolopa clausa que contendrà : lo nom, lo pichòt nom,
l'adreïça e lo titol deis òbras de l'autor (l'atge tanben per
leis escolans).

Mandar una envolopa timbrada a la vòstra adreïça.

Article 4 : La participacion de 7 euròs per poèma dèu
estre pagada d'un biais obligatòri per chèc bancari o

postau a l'òrdre dau Club Arts e Rencontres de Vaurias. A
gratis per leis escolans

Article 5: Leis òbras poèticas devran pas despassar 40 vers
caduna. Dins cada seccion, lo nombre es fixat a 2 poèmas
maximum. Per lei contes e novèlas, 4 paginas dactilo-
grafiadas.

Article 6: Primats o pas, lei textes saràn pas tornats.

Article 7 : Son acceptats solament lei textes inedites (pas
primats en d'autrei luòcs)

Article 8: Lei decisions de la jurada e deis organisators son
sensa discussion.

Article 9 : Lei participants reçaupraran lo paumarès
pendent la 1èra setmana de mai de 2021.

Article 10 : La **preséncia dau laureat**, o d'un parent per
lo rapresentar **a la remesa dei premis**, es **obligatòri**.

Article 11 : La remesa dei premis se farà au Casteu de
Simiana de Vaurias lo dimenche 6 de junh a 10 oras en
preséncia de Monsur lo Conse e dei personalitats de la
vila.

Article 12 : Lei mandadís pron afranquits son de mandar a

Club Arts & Rencontres de l'Enclave des Papes
chez Mademoiselle Françoise Plèche
22 Cours Victor Hugo 84600 Valréas

Adreïça dau nòstre site : www.poesie-arep.fr

Adreïça mail : artsetrencontres@live.fr

Concours del Jansemin d'Argent

La societat literària agenesa del **Jansemin d'Argent**
dobris son concours
del 1èr de genièr fins al 31 de julhet de 2021.

Las/los candidat.a.s se pòdon inspirar del tèma
opcional de la Prima dels Poètas 2021 : *la desirança*.
3 categories pels prèmis : poèsia francesa, poèsia
francofòna, poèsia occitana.

La remesa solemna dels prèmis, lo *Galà del
Jansemin d'Argent*, se farà lo 16 d'octobre de 2021
(lo lòc serà precisat mai tard).

Cada candidat.a manda lo mai 6 poèmas en pròsa o
en vèrses. L'ensems deu pas passar 100 linhas.

Totas las òbras mandadas seràn en caractèrs d'imprimèria polícia 16.

Per la poèsia occitana, los tèxtes seràn acompanyats
per lor revirada, e per la mencion del parlar
emplegat.

Las òbras mandadas en 5 exemplaris portaràn ni
signe, ni signatura, mas solament una devise
personala.

L'autor.a ajustarà al mandadís de las òbras una en-
volopa tampada dins laquala aurà ensacada una fuèlha
mençonant son nom, son adreça postala, los títols de
sos poèmas e sa devise (non manescricha). La devise
serà escricha tanben sus l'envolopa.

Una categoria especiala "joves" es estada dobèrta
pels mens de 18 ans.

Per aquò far :

- los joves, dins l'encastre d'un establiment d'ense-
nhament, concorron jos la direccion de lor professor
de letras e ambe l'acòrdi de lor cap d'establiment.

- los joves que son pas pus escolarizats concorron
amb l'acòrdi dels parents.

Sus l'envolopa tampada, en mai de la devise, serà
ajustada la mencion *Joves*.

Pel mandadís de tèxtes al concours, **tot.a participant.a
s'engatja a venir al Galà del Jansemin d'Argent,
ceremonia de remesa dels prèmis, s'es seleccion-
at/ada.**

Los poèmas (franceses, occitans : òbras e envelopas)
son de mandar a :

Jasmin d'Argent 38 rue Ducourneau 47000 Agen.
La participacion es gratuita.

Vocabulari : Lo jansemin = lo gensemin = le jasmin
dobrir = ouvrir - la prima = le printemps
la desirança = le désir - un prèmi = un prix (récompense)
lo lòc = le lieu - lo mai = au maximum
mandar = envoyer - un mandadís = un envoi
una revirada = une traduction - passar = dépasser
emplegar = employer - ajustar = ajouter
tampar = fermer, clore - ensacar = glisser
l'encastre = le cadre - lo cap = (ici) le chef
l'escais = le surnom - acampar = rassembler

Jasmin èra l'escais de Jacques Boé (1798-1864) que
foguèt renommat dins tota l'Occitania. La percorriguèt
per declamar sos poèmas, acampats dins lo recuèlh
Las Papilhòtas (1863).

La ciutat de París l'onorèt en donar son nom a una
carrièra e a una estacion de metrò dins lo distinguit
setzen arrondissement.

Jacme Boèr dich Jansemin (1798-1864)

Ajudatz las librariás occitanas

patisson elas tanben de la Covid-19 !

A Tolosa, la librariá **Occitania**, institucion culturala
istorica, prepausa sus plaça e per correspondància, un
fons occitan fòrça ric.

Catalòg sus demanda :

librocc31@aol.com

Facebook :

Librairie occitane

46 carrièra del Taure / rue du

Taur 31000 Tolosa

tel 05 61 21 49 00

Per las comandas :

05 63 67 31 78

(del diluns al dissabte

10-12 / 14- 18 oras)

A Lemòtges, la **Librariá Occitana**, veirina de l'IEO
(Institut d'Estudis Occitans del Lemosin) prepausa
dempuèi 1984 libres, musica, DVD occitans.

Es tanben un lòc de rencontres e d'animacion.

Catalòg en linha, comandas de passar sus
libraria-occitana.org - tel 05 55 32 06 44

PUBLICITATS

A PARÍS

Per trobar informacions occitanas :

lo site "**Occitans a París**" :
www.occitanparis.com.

La primièra cadena de television occitana

sus la tela cada jorn de 18h30 a 22h30

www.octele.com

1840 chemin de Campanier - 30900 Nîmes

tel : 06 11 35 49 13

te.ve.oc30@gmail.com

www.teveoc.com

Revista **Cascalhs**

de l'associacion *Parlars d'aici*
97 rue du Royal 30410 Meyrannes
Informacions, jòcs e subretot poèmas
e novèlas en lenga nòstra

Abonament per una annada 15 euròs.

Contacte : cani7@orange.fr e tel 04 66 24 19 88

Site : parlars-d-aici.dreamwidth.org
e radiò : radio16 tabò per la lenga

L'Ostal del Libre d'Orlhac (Aurillac)

l'Ostal del Telh (Pôle occitan),
1 rue Jean Moulin 15000 AURILLAC
tel : 04 71 43 33 69 / 07 69 19 93 03

maile : contact@decouvertes-occitanes.fr

<http://www.decouvertes-occitanes.fr>

La Tuta d'òc, librariá de l'IEO 31 per tot trobar
sus la cultura occitana : libres, CD, DVD, accessòris...

La **Tuta** es dubèrta del dimars al dissabte

11h - 14h e 15h - 19h - *Ostal d'Occitània*

11 carrièra Malcosinat - 31000 Tolosa

tel : 05 61 12 30 53 - metrò e parcatge Esquiròl

maile/corric : latutadoc@ieo31.com

Site : www.latutadoc.com

L'espaci occitan de Gap

21 carrièra de l'Imprimariá / rue de l'Imprimerie
05000 GAP, present dempuèi mai de vint ans a Gap,
propausa per la venda per correspondéncia un catalòg
fòrça ric de produches culturals occitans : libres, CD,
DVD, bandièras, etc...

Botiga en linha : www.espaci-occitan.com
info@espaci-occitan.com

Vocabulari : lo produch = le produit
la bandièra = le drapeau

Lo mensual provençal d'informacion bilingüe

Aquò d'Aquí

Abonament per una annada : 27 euròs

Estrangièr : 37 euròs per chèc

de mandar a Pascaline Barthélémy

20 baloard Bonniot - 13012 Marselha

Maile : aquodaqui@laposte.net

Podètz visitar lo site Internet d' Aquò d'Aquí sus :

<http://www.aquodaqui.info>

i trobatz articles de legir, entrevistas d'escotar,
films de veire, e una letra setmaniera
per multiplicar l'informacion e afortir lo debat.

 Banda Sagana 13 Nadals	Per l'ivèrn, al pè del fuòc, pensatz de crompar de que legir, escotar e gaitar en occitan !	 Sofia Jacques-Serano La Crab'estela Sofia Jacques Serano – IEO Aude
--	---	---
